

ΙΕΡΟ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ ΚΑΙ ΗΜΕΡΙΔΑ ΠΡΟΣ ΤΙΜΗΝ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΚΟΥΤΡΟΥΜΠΗ

Τὴν 1ην Μαρτίου τοῦ 2008 ἔλαβε χώρα στὴν Ἐξαρχία τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ στὸν ἱερὸ ναὸ τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων στὴν Ἀθήνα ἱερὸ μνημόσυνο καὶ ὁμιλίες πρὸς τιμὴν τοῦ μεγάλου πνευματικοῦ ἀναστήματος Δημητρίου Κουτρομπῆ. Ἰδιαίτερη ἦταν ἡ παρουσία τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Γεράσων Θεοφάνη, τοῦ Καθηγητοῦ Φιλοσοφίας τοῦ Παντείου Παν/μίου Χρήστου Γιανναρᾶ, τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Ἡλίας Μαστρογιαννόπουλου, τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Βασίλειου Γοντικᾶκη, τοῦ ὁμοτίμου Καθηγητοῦ Θεολογίας Γεωργίου Γαλίτη, τοῦ ἐπίσης ὁμοτίμου Καθηγητοῦ Θεολογίας Γεωργίου Πατρώνου, καὶ τοῦ ἐκδότου Δημητρίου Μαυρόπουλου ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν εὐγενῆ καλοσύνη νὰ μᾶς παραχωρήσει τὸ ἀκόλουθο κείμενο ποὺ ἀφορᾷ τὴν πορεία καὶ τὴ δράση τοῦ Δημητρίου Κουτρομπῆ.

Ἐκ τῆς Γραμματείας τοῦ Ἱστοχώρου

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΡΟΥΜΠΗΣ

1921-1983

Ὁ Δημήτρης Κουτρομπῆς ὑπῆρξε ἓνα ἀπὸ τὰ πρόσωπα ποὺ ἔπαιξαν καθοριστικὸ ρόλο στὰ θεολογικὰ πράγματα κατὰ τὸ δεῦτερο ἡμισυ τοῦ 20οῦ αἰώνα, ἔχοντας συμβάλλει οὐσιαστικὰ γιὰ τὴν ἐπανεύρεση τῆς θεολογικῆς καὶ πνευματικῆς ἀλήθειας τῆς Ὁρθόδοξης παράδοσης, ποὺ ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 19ου αἰώνα εἶχε ἀρχίσει νὰ γλυστράει σὲ ἀκαδημαϊσμό, σχολαστικισμό καὶ εὐσεβισμό. Εἶναι δύσκολο νὰ μιλήσει κανεὶς γι' αὐτόν, δυσκολότερο νὰ τὸν σκιαγραφήσει. Πρόσωπο κάπως ἀντιλεγόμενο, ἀπὸ ἄλλους τιμήθηκε ὡς αὐθεντία καὶ ἀπὸ ἄλλους λοιδορήθηκε ὡς «σπερμολόγος». ἄλλοι τὸν ἀγάπησαν γιὰ τὴν ἀλήθεια του καὶ τὴν καλοσύνη του καὶ ἄλλοι ἀντέδρασαν ἐξαιτίας τῆς παρρησίας του. Κατόρθωσε νὰ συναντηθεῖ, μέσα ἀπὸ τὴν προσωπικὴ του πορεία καὶ τὶς ἀναζητήσεις του, μὲ μεγάλα πνευματικὰ ρεύματα καὶ παραδόσεις, νὰ ἀντλήσει, ὅπως ἡ μέλισσα, ὅσους καλοὺς χυμούς, καὶ νὰ ὁλοκληρωθεῖ μέσα στὴν Ὁρθόδοξη Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία στὴν ὁποία γεννήθηκε καὶ παραδόθηκε.

Τὸ μεγάλο μυστήριό στὸ ὁποῖο τὸν ὁδήγησαν οἱ ἀναζητήσεις του καὶ ποὺ τὸ θεωροῦσε ὡς τὴν καταξίωση τοῦ ἀνθρώπου, ἦταν τὸ μυστήριό τῆς Σαρκώσεως τοῦ Λόγου. Τόνιζε ἰδιαίτερα τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ θεοῦ προσέλαβε τὴν παλαιὰ ἀνθρώπινη φύση, μὲ τὴν ἐμπειρία καὶ τὴ σφραγίδα ποὺ ἔφερε πάνω της, μιὰ σφραγίδα σύγχυσης καὶ θανάτου ὅτι χωρὶς νὰ ἀρνηθεῖ κανένα της στοιχεῖο, τὴν ἀνακαίνισε καὶ ταῆς ἀπέδωσε τὸ ἀρχαῖο της κάλλος, τὴν ἀρχαία της δόξα, κι ἔτσι ἀνακαινισμένη, σῶα, ἀκέραιη καὶ ὑγιή, τὴν ἔστησε στὰ δεξιὰ τοῦ Πατρός. Αὐτὸ τὸ μυστήριό, τόνιζε ὁ Δημήτρης Κουτρομπῆς, καλεῖ τὸν κάθε ἄνθρωπο νὰ ἐπιχειρήσει τὴν ἀνάλογη κίνηση: νὰ προσαγάγει τὴ φύση του -τὰ πάθη του, τὸ λόγο του, τὴν ἐμπειρία του, τὴν πορεία καὶ τὰ συμβεβηκότα τῆς ζωῆς του- στὸν ἀναστημένο Ἰησοῦ καὶ νὰ τὴν ἐναποθέσει στοὺς παντοκρατορικοὺς

κόλπους τῆς Ἀγίας Τριάδος. Ὅχι ἀρνούμενος τὴ φύση του, ἀλλὰ περνώντας την ἀπὸ τὸ θάνατο τῆς κολυμβήθρας, γιὰ νὰ τὴν ὀδηγήσει στὴ μεταμόρφωση τοῦ θαβώρ, σφυρηλατώντας σ' αὐτὴ τὴν πορεία τὸν ἀνακαινούμενο ἄνθρωπο.

Συνήθιζε νὰ τονίζει ἐπίσης, ἀνάμεσα σὲ ἄλλες ἱστορίες ποὺ διηγόταν ἀπὸ τὸν Συναξαριστὴ, στὸν ὁποῖο ἐντυφοῦσε, τὴν ἱστορία τοῦ ἁγίου Κόνωνα τοῦ Ἰσαυρίας: ὅταν ὁ μισόκαλος ἔστειλε τὰ δαιμόνια νὰ τὸν παρασύρουν στὴν ὁδὸ τῆς ἀπωλείας, ἐκεῖνος κατόρθωσε νὰ τὰ μεταστρέψει ἀπὸ δαιμόνια τῆς καταστροφῆς σὲ δυνάμεις ὑπηρετικὲς τοῦ ἀνθρώπου καὶ κατ' ἐπέκταση τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐπεξηγοῦσε ὅτι ἔργο τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι νὰ ἀρνεῖται τὴ γνώση τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλὰ νὰ τὴν προσάγει ὡς σμύρνα, χρυσὸ καὶ λιβάνι στὰ πόδια τοῦ ἐσπαργανωμένου Παιδίου.

Ὁ Δημήτρης Κουτρομπῆς γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα, στὶς 21 Ἰουλίου τοῦ 1921. Ὁ πατέρας του Γεώργιος, ἀθηναῖος ἔμπορος, καταγόταν ἀπὸ τὴν Καστανιὰ τῆς Σπάρτης, καὶ ἡ μητέρα του Ἀναστασία ἀπὸ τὸ Βάβδο τῆς Χαλκιδικῆς. Μοναχοπαίδι, ποὺ οἱ γονεῖς του τὸ ἀπέκτησαν σὲ μεγάλη σχετικὰ ἡλικία, ἔτυχε ἐπιμελημένης φροντίδας, ἰδιαίτερα γιὰτὶ ἀπὸ μικρὸς διακρίθηκε γιὰ τὶς νοητικὲς του ἱκανότητες. Οἱ παιδικὲς θρησκευτικὲς ἐμπειρίες του ἦταν ὁ τακτικὸς ἐκκλησιασμὸς μὲ τοὺς γονεῖς του, κάποια προσκυνήματα καὶ ἠθικὲς νουθεσίες ἀπλῶν ἱερέων τῆς ἐκκλησίας τῆς γειτονιάς του, μιὰ ἀνεπίγνωστη εὐσέβεια, ποὺ στὰ ἐφηβικὰ του χρόνια ὑποχώρησε. Τελειώνοντας τὸ Πειραματικὸ σχολεῖο Ἀθηνῶν, ἐγγράφεται τὸ 1938 στὴν ἱατρικὴ σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου, μὲ τὴ φιλοδοξία νὰ διακριθεῖ ὡς χειρουργός. Πρὶν ὅμως τελειώσει τὴ φοίτηση, ἓνα τραῦμα στὸ δεξιὸ του πόδι ἐξελίσσεται σὲ φλεγμονὴ ἐπικίνδυνη γιὰ τὴ ζωὴ του. Αὐτὴ ἡ περιπέτεια καταλήγει τελικὰ σὲ ἀγκύλωση τοῦ δεξιοῦ γόνατος – μιὰ ἀναπηρία ποὺ θὰ ἔχει σημαντικὲς συνέπειες γι' αὐτόν. Ἡ ἐξέλιξη αὐτὴ γίνεται ἀφορμὴ νὰ ἐκδηλωθοῦν ἔντονες μεταφυσικὲς ἀνησυχίες, καὶ ἡ ἀνάγκη ἐπιλογῆς νέων στόχων τὸν ὀδηγεῖ στὴν ἀναζήτηση ἀπαντήσεων σὲ θέματα ὑπαρξιακά. Βρισκόμαστε ἤδη στὶς ἀρχὲς τῆς γερμανικῆς κατοχῆς καὶ εἶναι φανερό ὅτι τὸ γενικὸ κλίμα ὀδύνης ἐπηρεάζει τὸν ψυχικὸ του κόσμον παράλληλα μὲ τὴν προσωπικὴ του περιπέτεια. Διαβάζει θρησκευτικὰ ἔντυπα τῆς ἐποχῆς καὶ ἔρχεται σὲ ἐπαφὴ μὲ κύκλους ποὺ αὐτὰ τὰ ἔντυπα ἐκφράζουν. Πρὶν ὅμως οἱ ἐπαφές αὐτὲς προλάβουν νὰ ἀποδώσουν, γνωρίζεται συμπτωματικὰ μὲ Ἰησουῖτες μοναχοὺς ποὺ παρεπιδημοῦν στὴν Ἀθήνα καὶ ποὺ ἡ θεολογικὴ τους μόρφωση εἶναι ἐντυπωσιακὴ. Νομίζει ὅτι στὴν πνευματικὴ παράδοση ποὺ ἐκπροσωποῦν θὰ βρεῖ τὶς ἀπαντήσεις ποὺ ἀναζητᾷ, ἐνῶ παράλληλα τὸν συγκινεῖ ἰδιαίτερα τὸ λατρευτικὸ τυπικὸ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Μὲ τὸ τέλος τοῦ πολέμου ἐπιχειρεῖ ἓνα ταξίδι στὴ Γαλλία, ὅπου γνωρίζεται μὲ μεγάλα ὀνόματα τοῦ Καθολικισμοῦ, καὶ ἐπιστρέφει στὴν Ἑλλάδα. Ἐδῶ, ὕστερα ἀπὸ ἐπίπονες ἐσωτερικὲς διευθετήσεις, ἀποφασίζει νὰ προσχωρήσει στὸ τάγμα τῶν Ἰησουϊτῶν καὶ τὸ Σεπτέμβριο τοῦ 1946 ἐντάσσεται στὶς τάξεις τοὺς ὡς δόκιμος μοναχός. Τὸν ἴδιο μῆνα ἐγκαταλείπει τὴν Ἑλλάδα γιὰ νὰ ἀρχίσει μιὰ ὁδοιπορία σὲ Δύση καὶ Ἀνατολή, σπουδάζοντας τὰ φαινόμενα καὶ τὰ νοούμενα τῆς ζωῆς μέσα ἀπὸ τὴ φιλοσοφία καὶ τὴ θεολογία τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας.

Ἀπὸ τὸ 1946 ὡς τὸ 1949 σπουδάζει φιλοσοφία στὸ Heythrop College τῆς Ὑξφόρδης, ἐνῶ ἀπὸ τὸ Σεπτέμβριο τοῦ 1948 ἐπισκέπτεται συχνὰ τὴ Λυών, στὴν ὁποία παραμένει καὶ ὁλόκληρο τὸ 1949 γιὰ νὰ παρακολουθήσει μαθήματα φιλοσοφίας στὸ College de Mongré. Ἡ παραμονὴ του στὴ Λυών συνδέεται μὲ τὴ γνωριμία τῆς ὁμάδας τοῦ Pere de Lubac, μιᾶς ὁμάδας ποὺ δείχνει μεγάλο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν παράδοση τῶν Ἑλλήνων Πατέρων τῆς Ἀνατολῆς. Ὁ νεαρὸς Κουτρομπῆς εἶναι μιὰ

ἐλπίδα γιὰ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς, ὅχι μόνο γιὰ τὶς ἱκανότητές του τὶς πνευματικές, ἀλλὰ καὶ γιατί ἡ μητρικὴ του γλῶσσα καὶ παράδοση μπορεῖ νὰ τοὺς βοηθήσει στὶς ἀναζητήσεις τους.

Τὰ 1950 ὁ Δημήτρης Κουτρομπῆς στέλνεται γιὰ νὰ διδάξει στὸ Πανεπιστήμιο St. Joseph τῆς Βηρυτοῦ.

Ἦδη ὅμως ἔχουν ἀρχίσει νὰ ἀναφαίνονται τὰ ἀποτελέσματα διεργασιῶν ποὺ γίνονται μέσα του. Ὁ σπόρος τῆς μητρικῆς πίστεως, ἡ ὁποία δὲν εἶχε πάψει νὰ τὸν ἀπασχολεῖ, ὅπως γράφει ὁ ἴδιος σὲ στενὸ τοῦ φίλου, τὸ ἐνδιαφέρον τῆς ομάδας τοῦ Pere de Lubac γιὰ τὴν παράδοση τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἡ γνωριμία του μὲ τὸν π. Lev. Gillet, καὶ κυρίως ἡ σπουδὴ τῶν Ἑλλήνων Πατέρων, τὸν ὀδηγοῦν σὲ μιὰ πρώτη σύγκρουση μὲ τοὺς ἀδελφούς του τῆς Βηρυτοῦ, ποὺ ἐκδηλώνεται ὡς διάσταση μεταξὺ τῆς ἀγγλοφιλίας ποὺ τοῦ ἀποδίδεται καὶ τῆς ἀγγλοφοβίας τῶν Γάλλων Ἰησουϊτῶν. Ἡ ἀποχώρησή του ἀπὸ τὸ Τάγμα γίνεται τὸ Μάιο τοῦ 1952 καὶ διατυπώνεται μὲ τὸν διπλωματικὸ κώδικα τῶν Ἰησουϊτῶν ὡς «παράκληση γιὰ ἀποχώρηση».

Ὡς τὰ τέλη τοῦ 1953 ἐπιχειρεῖ διάφορα ταξίδια μὲ ἀφετηρία πάντα τὴ Βηρυτό: στοὺς Ἁγίους Τόπους, ποὺ ἔχουν προσκυνηματικὸ κυρίως χαρακτήρα, καὶ ποὺ τὰ μνημόνευε ἰδιαίτερα στοὺς φίλους του ὅσο ζοῦσε, στὴ Ρώμη, στὴ Γαλλία, στὴν Ἀγγλία, καὶ σύντομες παραμονές στὴν Ἑλλάδα, στὴν ὁποία καὶ ἐπιστρέφει ὀριστικὰ στὶς ἀρχές τοῦ 1954. Ἐφυγε ἀπ’ αὐτὴ σὲ ἡλικία 23 ἐτῶν καὶ ἐπιστρέφει σὲ ἡλικία 33. Σημειώνει ὁ ἴδιος σὲ ἓνα «προσωπικό» του κείμενο

«Κανονικά μὲ τὸν τρόπο ποὺ σκέφτομαι τώρα θὰ ἔπρεπε, θὰ ἦταν φυσικώτερο καὶ λογικώτερο νὰ εἶχα ἀρχίσει μὲ τὴν Ὁρθοδοξία.

Γιὰ λόγους ὅμως γιὰ τοὺς ὁποίους ἐν μέρει φταίω ἐγώ, ἐν μέρει φταῖνε τὰ πράγματα, ‘φταίει’ καὶ ἡ ἴδια ἡ Ὁρθοδοξία (ἢ, ὀρθότερα, ‘φταῖνε’ οἱ Ὁρθόδοξοι, ποὺ δὲν συμμορφώνονται πρὸς τὰ δόγματα καὶ τοὺς κανόνες τῆς Ὁρθοδοξίας) ἄρχισα μὲ τὴ μελέτη καὶ τὴν ἐξέταση καὶ τὴ δοκιμὴ τοῦ καθολικισμοῦ.

Ἀπὸ τὴ δοκιμὴ αὐτὴ ἀπεκόμισα μιὰ πείρα. Ἀρχισα νὰ πιστεύω ὅτι δὲν εἶναι καθόλου ἀβάσιμος ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ ὅτι αὐτὸς εἶναι ἡ ‘ὁδὸς’ ποὺ ὀδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο στὴν Ἀλήθεια καὶ στὴ Ζωή.

Ἀρχισα ἐπίσης νὰ ἀνακαλύπτω τὴ σημασία, τὸν πλοῦτο, τὴν ὠραιότητα, τὴ σπουδαιότητα ταῆς Ὁρθοδοξίας...

Γιὰ νὰ προχωρήσω ἀπὸ ἐδῶ ποὺ βρίσκομαι, ὁ φυσικώτερος, ὁ λογικώτερος, ὁ ‘οἰκοδομικώτερος’ καὶ ‘ὀργανικώτερος’ δρόμος εἶναι, νομίζω, ἡ Ὁρθοδοξία.

Μὲ ἄλλα λόγια νὰ προσπαθῶ -μὲ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ ὅσο ἐπιτρέπουν ἡ ἀδυναμία, ἡ ἀμαρτία καὶ ἡ ἀλογία μου- νὰ γνωρίσω τὴν Ὁρθοδοξία, νὰ τὴν ζήσω, νὰ φθάσω δι’ αὐτῆς καὶ ‘μετ’ αὐτῆς’ στὸ Τέλος».

Ἀπὸ τὸ 1954 ὡς τὸ 1958 προσπαθεῖ νὰ ἀναγνωρίσει τὸν «οἰκεῖον τόπον» καὶ νὰ σπουδάσει τὸν πλοῦτο τῆς Ὁρθόδοξης παράδοσης. Ζεῖ μὲ τὴ χήρα μητέρα του -ὁ πατέρας του ἔχει πεθάνει τὸ 1952- καὶ γιὰ νὰ συντηρηθεῖ παραδίδει μαθήματα γαλλικῆς καὶ ἀγγλικῆς γλώσσας - γλῶσσες ποὺ τὶς κατέχει σὲ ἄριστο βαθμό. Φίλοι του τὸν συστήνουν καὶ προσλαμβάνεται σὲ ὑπεύθυνη θέση τοῦ Γραφείου

Αποκαταστάσεως Προσφύγων τῆς Ὑπάτης Ἀρμοστείας τοῦ ΟΗΕ, θέση πού ἀποδεικνύεται μοιραία γι' αὐτόν. Ὅσοι ζοῦσαν κοντά του διαπίστωναν πολὺ γρήγορα ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἀδυνατοῦσε νὰ ξεχωρίσει τὴ διαφορὰ ἀνάμεσα σὲ μία καὶ σὲ ἑκατὸ δραχμές. Ἡ διαχείριση χρηματικῶν ποσῶν πού τοῦ ἀνατέθηκε ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία του τὸν ὁδήγησε σὲ μία σύγχυση λογαριασμῶν καὶ ἀπὸ πανικὸ μήπως κατηγορηθεῖ γιὰ «κατάχρηση» πούλησε τὸ πατρικὸ του σπίτι στὴν Ἀθήνα γιὰ νὰ εἶναι «οἰκονομικῶς ἐντάξει» μὲ τὴν ὑπηρεσία του. Χαρακτηριστικὸ δεῖγμα τῆς ἀφέλειάς του εἶναι ὅτι τὸ σπίτι πούληθηκε γιὰ ποσὸ ἴσο μ' ἐκεῖνο πού παρουσιαζόταν στὰ χαρτιά του ὡς ἔλλειμμα – καὶ ἦταν ἀσήμαντο τὸ ποσὸ αὐτό. Στὸ ἐξῆς ἐγκαθίσταται μὲ τὴ μητέρα του στὴ Βουλιαγμένη, σ' ἓνα σπιτάκι πού ἡ οἰκογένειά του τὸ διατηροῦσε γιὰ παραθερισμό, ἓνα ἐτοιμόρροπο κτίριο. Οὐσιαστικὰ ἀπὸ τότε ἀρχίζει μιὰ καινούργια περίοδος τῆς ζωῆς του, πού θὰ τὸν ἀναδείξει Διδάσκαλο τῆς Θεολογίας καὶ Μάστορα -ὅπως τοῦ ἄρесе νὰ τὸν ἀποκαλοῦν- «οἰκοδομούμενων οἴκων» καθενὸς πού τὸν πλησίαζε. Τὸ σπιτάκι στὴ Βουλιαγμένη θὰ γίνεи κέντρο μαθήσεως γιὰ πολλοὺς πού εἶχαν τὴν τύχη νὰ τὸν γνωρίσουν.

Ἀπὸ τὸ 1958 ὡς τὸ 1964 θὰ προσφέρει τὸ λόγο του καὶ τὴν πείρα του σὲ μιὰ προσπάθεια νὰ κάνει γνωστὴ τὴ γνήσια πατερικὴ καὶ μυστικὴ θεολογία στοὺς ὑπεύθυνους θεολογικοὺς κύκλους τοῦ τόπου του. Βλέποντας ὅτι μὲ τὸν ἀκαδημαϊκὸ θεολογικὸ κόσμο δὲν ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ διαλεχθεῖ, στρέφεται σὲ κύκλους ἐνδιαφερομένων πνευματικῶν ἀνθρώπων πού τοὺς ὁργανώνει σὲ μικρὲς ὁμάδες καὶ τοὺς κάνει «θεολογικὸ φροντιστήριο». Νεαροὶ θεολόγοι ἐνδιαφέρονται νὰ ἀκούσουν τὸ λόγο του πού τὸν αἰσθάνονται ὡς καινότητα ζωῆς, ἐνῶ κάποιοι φίλοι θὰ τὸν καταφέρουν νὰ δημοσιεύσει ἄρθρα του στὰ περιοδικὰ «Ἀνάπλασις» καὶ «Ἀκτίνες». Στὰ ἄρθρα αὐτὰ ἐπιχειρεῖ νὰ γνωρίσει στοὺς σύγχρονους του τὴ θεολογία τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, τοῦ Νικολάου Καβάσιλα, τοῦ ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἢ τὴ θεολογικὴ καὶ φιλοσοφικὴ σκέψη τῶν μεγάλων θεολόγων τῆς ρωσικῆς διασποράς.

Ἦδη βρισκόμαστε στὶς ἀρχὲς τῆς δεκαετίας τοῦ '60, ὅταν, δειλὰ στὴν ἀρχὴ ἀλλὰ ἐμφαντικὰ ἀργότερα, ἀρχίζουν νὰ συζητοῦνται παραγνωρισμένα στοιχεῖα τῆς ὀρθόδοξης πνευματικότητας, νὰ παρατηρεῖται μιὰ ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὴν ἀκαδημαϊκὴ καὶ σχολαστικὴ θεολογία καὶ ἀπὸ τὰ θρησκευτικὰ σχήματα, νὰ ἐμφανίζεται μιὰ στροφὴ πρὸς τὴ μυστικὴ καὶ πατερικὴ παράδοση τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ μιὰ ἀναγέννηση τοῦ μοναχισμοῦ, κυρίως στὸ Ἅγιον Ὄρος. Θὰ ἦταν ὅπωςδήποτε ὑπερβολικὸ νὰ διατυπωθεῖ ἡ ἄποψη ὅτι ὅλα αὐτὰ ὀφείλονται στὸν Δημήτρη Κουτρομπῆ, ἀλλὰ θὰ ἦταν ἐπίσης παράλειψη νὰ μὴν τονιστεῖ ὁ σημαντικὸς ρόλος πού διαδραμάτισε αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος στὴν ἐμφάνιση καὶ αὔξηση τοῦ ἐνδιαφέροντος γιὰ τὴν ὀρθόδοξη πνευματικότητα, γιὰ τὴ σπουδὴ της καὶ τὴ φανέρωσή της. Ἐχοντας ζήσει καὶ σπουδάσει ἄλλες πνευματικὲς παραδόσεις, ἤξερε νὰ ἀναζητάει, νὰ φέρνει στὴν ἐπιφάνεια καὶ νὰ προβάλλει τοὺς κανόνες γιὰ τὴ φιλοτέχνηση τῆς θείας εἰκόνας.

Τὸ 1964 δέχεται νὰ συνεργαστεῖ γιὰ τὴν ἔκδοση ἐνὸς νέου περιοδικοῦ πού τὸ ξεκινᾷ «μιὰ ὁμάδα ἀνθρώπων πού ἐνδιαφέρονται νὰ γνωρίσουν καὶ νὰ μελετήσουν τὴν ἱστορικὴ πραγματικότητα (καὶ τὴ σχετικὴ ἐρμηνεία τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κόσμου, τὴν ἐνσαρκωμένην σ' αὐτὴ τὴν πραγματικότητα) πού λέγεται Ὀρθοδοξία», ὅπως σημειώνει ὁ ἴδιος. Τὸ περιοδικὸ «Σύνορο» θὰ κυκλοφορήσει δώδεκα τεύχη. Τὸ δέκατο τρίτο θὰ μείνει ἀτύπωτο στὸ τυπογραφεῖο, ὅταν ἡ ὁμάδα τῶν ἀνθρώπων πού τὸ ἐξέδιδαν ἀποφασίζει στὶς 24 Ἀπριλίου 1967, Μεγάλῃ Δευτέρᾳ, νὰ ἀναστρίψει

τὴν ἔκδοσή του γιατί ὁ ἐλεύθερος λόγος ἔχει φιμωθεῖ. Ὡς τότε, ὁ Δημήτρης Κουτρομπῆς ἦταν ἡ ψυχὴ τοῦ περιοδικοῦ: προσέφερε τὴ θεωρητικὴ ὑποδομὴ, συνέβαλε στὸν προγραμματισμὸ τῶν τευχῶν, πρότεινε ἄρθρα γιὰ νὰ μεταφραστοῦν, θεωρώντας τὶς περισσότερες φορὲς αὐτὲς τὶς μεταφράσεις, ἢ ἔγραφε ὁ ἴδιος πάντα μὲ ψευδώνυμο. Ὅσο κυκλοφοροῦσε τὸ περιοδικό, τὰ μέλη τῆς ὁμάδας συγκεντρώνονταν κάθε δεκαπέντε μέρες καὶ οὐσιαστικὰ μαθήτευαν κοντὰ του σπουδάζοντας ἕναν νέο λόγο ποὺ ἐκπληκτοὶ καταλάβαιναν ὅτι ἦταν ὁ λόγος τῆς δικῆς τους, τῆς ὀρθόδοξης παράδοσης. Ἀλλὰ κι ὅταν ἀνεστάλη ἡ ἔκδοση, ἡ «παρέα τοῦ Συνόρου» ἐξακολούθησε τὶς δεκαπενθήμερες συγκεντρώσεις, σ' ὅλη τὴ διάρκειά τῶν δίσεκτων χρόνων, μὲ τὸν Δημήτρη Κουτρομπῆ κέντρο αὐτῶν τῶν συναντήσεων.

Ἀπὸ τὸ 1966 ἐγκαθίσταται σὲ διαμέρισμα ποὺ τοῦ παραχωρεῖ φίλος του, στὸ Παγκράτι – τὸ σπιτάκι στὴ Βουλιαγμένη ἔχει καταντήσει νὰ μὴν μπορεῖ πιά νὰ κατοικηθεῖ τὸ χειμῶνα. Αὐτὸ τὸ νέο «στέκι», κοντὰ στὴν Ἀθήνα, ἐπιτρέπει σὲ περισσότερους ἀνθρώπους, Ἕλληνες καὶ ἀλλοδαπούς, νὰ τὸν ἐπισκέπτονται. Κι ὅχι μόνο γιὰ μιὰ θεωρητικὴ κατάρτιση, ἀλλὰ καὶ γιὰ προσωπικὴ «ἀναψυχή» – ν' ἀκουμπήσουν ἐπάνω του τὶς ἀνησυχίες τους, τὶς στενοχώριες τους, τὶς θλίψεις τους. Σημειώνει ὁ ἴδιος, τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1966, γιὰ τὸ ἔργο ποὺ αἰσθάνεται ὅτι ἐπιτελεῖ:

«... μὲ τὴν δημιουργία ἐνὸς 'περιβάλλοντος' μπορῶ ὅχι μόνον νὰ παίρνω ἀλλὰ καὶ νὰ δίνω στοὺς ἄλλους...

... ἀφοῦ δὲν εἶμαι 'σοφὸς' γιὰ νὰ δίνω στοὺς ἄλλους σοφία, δὲν εἶμαι 'ἀρχηγὸς' γιὰ νὰ δίνω στοὺς ἄλλους κατευθύνσεις καὶ καθοδηγήσεις, δὲν εἶμαι παράγων τῆς κοινωνικῆς, οἰκονομικῆς, ἐπιστημονικῆς ἢ ἐπαγγελματικῆς ζωῆς, γιὰ νὰ συμβάλλω χρησίμως στὸ σύνολο, ἄς προσπαθῶ τουλάχιστον ἀξιοποιώντας τὴν σχετικὴ εὐκολία τοῦ χαρακτήρα μου, τὸ μόνον 'τάλαντον', μου νὰ δημιουργήσω γύρω μου μιὰ μικρὴ 'ῥασιν', ὅπου οἱ γνωστοὶ καὶ οἱ φίλοι μου θὰ μποροῦν νὰ βρίσκουν κάποιαν ἀνακούφιση, κάποια θαλπωρή, κάποιο ξέσπασμα, κάποιο αἶσθημα ὅτι δὲν εἶναι ἐντελῶς μόνοι, ἄνευ ἀξίας, χωρὶς φίλους, χωρὶς κατανόηση».

Καὶ κατορθώνει νὰ δημιουργήσει αὐτὴ τὴν ῥασιν, ὅπου ὁ κάθε συνομιλητὴς του κι ὁ κάθε φίλος του βρίσκουν στοιχεῖα παραγνωρισμένα τοῦ ἑαυτοῦ τους, δυνατότητες νὰ σκέπτονται καὶ νὰ ἀποφασίζουν γιὰ τὴν ἐπιτέλεση ἔργου σπουδαίου. Συνηθίσαμε νὰ ὀνομάζουμε μαιευτικὴ ἢ σωκρατικὴ τὴ μέθοδο ποὺ χρησιμοποιοῦν δάσκαλοι ὅπως ὁ Δημήτρης Κουτρομπῆς: μὲ ὑπομονὴ καὶ ἐπιμονὴ ἐπιχειροῦν νὰ καθοδηγοῦν ἀπὸ τὰ ἀπλὰ στὰ σύνθετα, ἀπὸ τὶς αἰσθητὲς πραγματικότητες στὴν ἀποκάλυψη τῆς ἀλήθειας, ἀπὸ τοὺς «καιροὺς καὶ χρόνους» τοῦ κόσμου τούτου στὴν ἄφθαρτη δόξα τῆς ὁδοῦς ἡμέρας τῆς Βασιλείας.

Ὑπῆρξε ἕνας ἀπὸ τοὺς Δασκάλους ἐκείνους ποὺ ξέρουν νὰ ἐπισκέπτονται τὰ βάθη τῆς γῆς, τὰ βάθη τοῦ κάθε ἀνθρώπου, νὰ ἀνακαλύπτουν τὸν πολῦτιμο λίθο καὶ νὰ τὸν φέρνουν στὴν ἐπιφάνεια. Ἡ ὑποδειγματικὴ του εὐγένεια ἔφερνε ὅσους τὸν συναναστρέφονταν σὲ ἀμηχανία, τοὺς ἔκανε συχνὰ νὰ διερωτῶνται γιὰ τὸ τί σπουδαῖο ἔδωσαν ὥστε νὰ ἀξίζουν τόσες εὐχαριστίες. Καὶ μόνον ἂν κάποιος ὑποψιαζόταν ὅτι ἡ ἀξία του βρίσκεται στὸ ὅτι εἶναι εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, ἔστω καὶ ἀμαυρωμένη, ἢ στὸ ὅτι φέρνει τὴ σφραγίδα τοῦ Ἀρνίου, κι ὅτι χάρις σ' αὐτὴ τὴ δωρεὰ ὁ Δάσκαλος αὐτὸς τὸν ἀγαποῦσε καὶ τὸν εὐχαριστοῦσε ποὺ ὑπάρχει, τότε καταλάβαινε καὶ τὸ πραγματικὸ τοῦ ἔργου: νὰ πορευθεῖ ἐλεύθερα καὶ ὑπεύθυνα τὸ δρόμο πρὸς τὸ Τέλος. Ποτέ του δὲν καθοδήγησε ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς. Ἀλλὰ ἤξερε νὰ

βοηθάει προσφέροντας στον καθένα την κατάλληλη θεωρητική υποδομή, ώστε ο άλλος, μόνος του πιά, να βρίσκει το δρόμο που θα ακολουθήσει.

Το 1970 επιλέγει να εκκλησιάζεται στο ναό των Αγίων Αναργύρων της Πλάκας, το γνωστό Μετόχι του Παναγίου Τάφου. Οι λόγοι αυτής της επιλογής θα πρέπει να αναζητηθούν εν μέρει στην εκκλησιαστική κατάσταση της Ελλαδικής Εκκλησίας, με την παρουσία στον αρχιεπισκοπικό θρόνο ενός αμφιλεγόμενου ως προς την έκλογή του προσώπου, εν μέρει στην αγαθή συγκυρία να υπηρετούν στο Μετόχι χαριτωμένοι από τον Θεό κληρικοί και διακονούντες (ο αείμνηστος Σεβαστείας Γερμανός ως Έξαρχος, οι νεαροί ιερείς Αρίσταρχος και Κάλλιστος, φοιτητές τότε, ο χαρισματικός ψάλτης Θεόδωρος Χατζηθεοδώρου). Η παρουσία του εκεί φέρνει στο Μετόχι αρκετούς φίλους του και μαθητές του και γίνεται ο τόπος ένα λειτουργικό κέντρο. Στο Μετόχι θα γνωρίσει και άλλους νεαρούς κληρικούς, όπως τον π. Θεόφιλο (σήμερα Πατριάρχη Ιεροσολύμων), τον π. Εὐδόκιμο (σήμερα Ὑγούμενο της Μονῆς Αγίου Σάββα) και τον π. Θεοφάνη (σήμερα Έξαρχο του Πατριαρχείου στην Αθήνα). Στον εκκλησιαστικό κόσμο, αλλά και ευρύτερα, αρχίζουν να μιλούν για την «παρέα του Μετοχίου».

Το 1974 επιστρέφει στη Βουλιαγμένη, σ' ένα καινούργιο διαμέρισμα που μερικοί φίλοι του κατόρθωσαν να οικόδομηθεί στη θέση του παλαιού σπιτιού με το σύστημα της «άντιπαροχής». Το «στέκι» αλλάζει χώρο, αλλά κατά μία θλιβερή συγκυρία γίνεται περισσότερο «κλειστό». Στα τέλη του έτους αυτού χάνει τη μητέρα του, γεγονός που επηρεάζει σημαντικά τη ζωή του και τον οδηγεί στην αναζήτηση περισσότερης ήσυχίας. Συντελεί σ' αυτό και η επιδείνωση της υγείας του εξαιτίας της σωματικής του δυσκινησίας, αρχίζουν τα σπλάχνα να παρουσιάζουν ανεπαρκή λειτουργία. Έχοντας ανάγκη μιᾶς μονιμότερης συντροφιάς λίγων ανθρώπων, συνδέεται περισσότερο με μερικά φιλικά του πρόσωπα, ώστε να μπορεί να μιλάει για «οικογένεια» και να αναζητάει σ' αυτήν μιὰ θαλπωρή. Έξακολουθεί πάντως να αποτελεί πόλο έλξεως για πολλούς που αναζητούν τη θεωρητική θεμελίωση των μεταφυσικών τους αναζητήσεων ή τον οικόδομητικό διάλογο γύρω από τις σκέψεις τους και τις παρατηρήσεις τους.

Το καλοκαίρι του 1978 επιχειρεί ένα ταξίδι στην Αγγλία, όπου υποβάλλεται σε ιατρικές εξετάσεις. Η υγεία του δεν βελτιώνεται και το Μάρτιο του 1981 ξαναφεύγει για την Αγγλία, όπου παραμένει ως την ημέρα του θανάτου του, εκτός από ένα εξάμηνο διάστημα (Μάρτιος-Σεπτέμβριος 1982) παραμονής στην Ελλάδα.

Θα μπορούσε να πει κανείς ότι άφιερώθηκε σε δύο γυναίκες που επηρέασαν βαθιά τη ζωή του. Η μία βρισκόταν εν πορεία προς τη δικαιοσύνη του Θεού, ή άλλη επισκοπούσε από τη δόξα της. Την πρώτη προσπάθησε να την υπηρετήσει με την αγάπη του και τις όσες σωματικές δυνάμεις διέθετε. Την άλλη την υπηρέτησε με το λόγο και με τη λατρεία του. Στα τέλη του 1974 ή πρώτη, ή μητέρα του, τον άφησε για να συνεχίσει την πορεία της στην Άνω Ιερουσαλήμ. Ίσως έτσι εξηγείται μιὰ εγκατάλειψη του εαυτού του -χωρίς φροντίδες για τὰ γήινα- που άρχισε να κλιμακώνεται προς την έφεση ήσυχίας και την έσωστρέφεια. Μέχρι που ο ίδιος παραδόθηκε στους κόλπους της δεύτερης, της Παναγίας, την οποία τόσο ὕμνησε και δόξασε στη ζωή του. Άφησε την τελευταία του πνοή τὰ μεσάνυχτα της 1ης προς τη 2η Μαρτίου 1983, ειρηνικά, ψιθυρίζοντας το όνομά Της. Πέθανε σ' ένα χωριό της ανατολικής Αγγλίας, στο Denver του Downham Market της έπαρχίας Norfolk. Προηγουμένως είχε ζητήσει να ταφεί στο Walsingham, μιὰ μικρή πόλη της ίδιας περιοχής, που αποτελεί μεγάλο θρησκευτικό προσκύνημα, μιὰ πόλη άφιερωμένη στην Παναγία, όπου Ὁρθόδοξοι, Καθολικοί και Αγγλικοι δοξάζουν

καθημερινά τὸ ὄνομά Της.

Δημήτρης Μαυρόπουλος